

juniperus», Busa-N. 1507 (D-I-2); «*ginebre*: juniperus», OPou (*TbPu.*, 52). «De narcisos, llentiscles y *ginebres* / garlandes nos cenyírem, / y, en cèlica escampada, / com flors de l'estelada, / entorn de l'illa on infantà Latona, / per fer-li de corona, / en oasis del mar nos convertírem», *Atl.* (192); «*Juniperus oxicedrus* L.», Serradell (*Sota Terra, Club Munt. Tssa.* 1, 127); «planta abundant a la muntanya de Mont-roig damunt Biure (d'Empordà)», PCoromines (1926).

Allí mateix anotava jo *žiněbrə* (1931); i igual (amb è oberta) a Canet d'Adri, Amer (1964), St. Pau de Segúries i Freixenet de Camprodon (1935), pronúncia, doncs, que correspondria a una ï del llatí vulgar (també als dos subjectes de Formiguera de Capcir, 1960, on ja no és tan segur a quin vocalisme primitiu correspondria).

Però té més extensió dins el cat. or. la pron. *žiněbrə* (que en aquest dialecte postula inequívocament Ě), i és la que ens és familiar del Barcelonès i el Maresme; i el mateix anoto de la banda d'Osona (Aiguafreda, Muntanyola, 1935) i a l'Alta Cerdanya (on la distinció vocàlica resta ferma: Porta, Eina, Er, 1959), a l'Alt Cardener (Gósol, 1959), a Pinós de Solsonès (1964). Cap a Migjorn el mot és menys viu (veg. infra, *ginebró*), però hi ha també vocal tancada: a Masllorenç vora el Gaià, en ensenyar-me la partida dita La Ginebra (*žiněbrə*), i fent jo l'ignorant em contestaren «n'hi ha un de molt vell» (i de fet se'n veuen forces per aquell clap de muntanya, 1964). Notem també eiv. *žiněbrə* (*AlcM*) i així ho sento a St. Josep (1963) (en canvi *ginebró* mall. i men.).

En la major part del català occidental ĩ i Ě es neutralitzen com a é. Anoto allà *žiněbre* cap al Priorat i Garrigues (Lloà, la Pobra de Cérvoles, 1935); i, de la banda NE., a la Vall de Lavansa (1959) i a Tor i Vall de Cardós (1932-4). Més a Ponent es conserva una forma pre-catalana amb *zo*; 2 i justament és també la zona on Ě es manté en gran part separada de ĩ (com a é/é respectivament, *EntreDL* II, 37); a Espot *žiněbrə* els arbusts però *oli de žiněbre*, 1959 (és que aquest oli se'l porten els pastors, fabricat sovint a la terra baixa), *žiněbro* a Alós d'Àneu, *žiněbro* a Calvera i les Pauils (Krüger, *Hochpyr.* A I, 32); a la Vall de Boí vaig sentir *žiněbro* molts cops en els pobles més alts: Durro 1953, Taüll 1953, *žiněbro* i *oli de žiněbro* Taüll 1969, *žiněbre* a Boí mateix (1968). Més a Ponent encara (i allí ja se senten menys casos de é conservada): *žiněbro* a Llaguarres, a Aneto (1957), i *žli žiněbro* a Benasc (1965).

En conclusió a la major part de Pallars i Ribagorça tenim formes que postulen clarament Ě (les excepcions poden ser heterogènies, degudes als detalls geogràfics de l'evolució de Ě que allà són complicats i casuístics). No tinc altra dada valenciana que *žiněbre* de Vilafranca del Maestrat (1961).

Per l'Alt Aragó s'estén una forma igual a la benasquesa: *žiněbro* que sento a San Juan de Gistau, Revilla, Torla i Linás de Broto (1965-6); i així arribem fins a Aragüés del Puerto (GnzCuzmán) Sarvisé, Cenarbe, Echo i Ansó (Krüger, Casac.), i baixem fins a

Alquézar (Arnal). *Ginebro* a Casp i Pdfjar (Casac.). La notable i antiquíssima forma *žiněbro* (arcaica per la -p-, però que no sorprèn tant per això com per la ï), que ja va anotar a Bielsa En Badia, la vaig confirmar encara amb diversos informants jo mateix el 1965; *žiněbro* Casacuberta (BDC xxiv, 166), i Krüger trobà *žiněbro* o *ženěbro* poc més al Sud (Nerín, Buerba). No és però cosa única, car hi ha *žiněbrə* a Pi de Conflent (*Solà del Ginibre*). A Vingrau, ja llenguadocià, em deien *žiněbre* de l'arbre, i en un nom de lloc, però *Pèd dal ženěbre* com a nom d'un puig, 1960, *ženěbre* a Narbona (Anglade, *Liubl.* XXI, 184), *tseněbre* a Montpezat (Tarn-e-Garona, VKR VI, 64). Aquestes formes de l'Alt Aragó central, del Conflent i del Llenguadoc, semblen postular, doncs, una base amb ĩ.

El nom del ginebre *JUNIPÉRUS* va restar en les llengües romàniques: it. *ginepro*, fr. *genièvre*, oc. *genebre*, cast. *enebro*, port. *jimbro*³ o *zimbro*, que ja tenim en el glossari luso-aràbic de Leyden amb la grafia *zimbrus*, en el S. XI; figura també amb forma mossàrab en el malagueny Abenaldjazzar († 1004),⁴ i veg. infra (a *ginebrissa/llebr-*) la forma del mossàrab mallorquí. Tot, formes que responen a una variant en *J-*: *jinipirus*, que l'Appendix Probi (n.º 197) consigna com a forma menys correcta que *junepirus* (Förster; Heraeus, ALLG XI, 328).

Els llenguatges romànics i afins, on la -N- intervocàlica es debilita amb nasalització de les vocals contigües, presenten evolució de *JENIPERU* > *žiebru/žibro* que condueix a formes anàlogues a *žiněbru*: d'ací el gascò *žimbre* (així en el Baix Aran, *žimbru* a l'Alta Vall amb la mateixa -o de tipus pre-català i pre-gascó que hem vist a les valls d'Àneu i Boi),⁵ el port. *jimbro*, i les diverses formes dialectals basques (*jünpürü* a Sule, *impuru* allà i al Roncal, *ipuru* al SE. del guip., Etxarri-Aranaz).

En aquestes formes no es pot saber clarament quina és la vocal tònica originària. Altrament, sobre el detall i explicació de les diverses variants vocàliques del mot no van gaire d'acord els romanistes que hi han dedicat notes: GParis (*Rom.* x, 49-50n.); M-Lübke (*Hist. Frz. Gramm.* I, 48), Bruch (*IdgFgn.* xli, 1926, 196ss.; *ZfSL* LIV, 41-2; *ZRPb.* LI, 699); i Oscar Bloch (*ZfSL* LIII, 26-32), que almenys precisa bé les dades filològiques franceses: primerament fou *genèvre* i *genovire*, mentre que *genièvre* apareix des del S. XVII (Ménage, † 1692) i ell la creu forma nascuda en parlars del Poitou i de l'Oest on hi ha diftongació *ie*, per ultracorrecció (no difereix gaire de l'explicació de Meyer-Lübke: extret de *genevrier* segons el model de *lièvre/levrier*). D'altra banda Heraeus no aprova Förster en dir que un *junepirus* com el de l'Appendix Probi està «ben documentat».

Tots aquests lingüistes nòrdics ignoren l'existència de formes rom. merid. que corresponguin a aquesta Ě (i fins a ĩ, com en el narbonès i a l'alt-arag. central). Hi ha també *hineblo* en el castellà d'Àlaba (i una variant allà més estesa *jiniebro*, Baráibar), en llenguadocià tornem a tenir *tsiněbre* en certs punts de l'Erau (Pezenàs, segons Anglade, *l. c.*).